

מוסדי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

פרשת וילך - שבת שזכה תשפ"ו

• בס"ד • שנה ג' • גליון קט"ו •

"בין כסה לעשור השלכנו רוע שאור"

וממשיך החפץ חיים על הפרעות נוספות שמצא היצר הרע להפריע: "והנה נמצאים הרבה אנשים שאינם קוראים ואינם יודעים מהעיתונים, וגם לאלה מצא היצר הרע תחבולה איך ללכדם בעון ביטול תורה, והוא עישון הסיגארען והפאפיראסען, שחוץ מזה שהם מזיקים לגוף כידוע, עוד גורמים היזק לנשמתו בביטול תורה, כי האדם המעשן יבלה לכל הפחות חצי שעה ביום על תיקון ועישון, וכשנתרגל בזה אזי כבר קשה לו להמנע מהם, ולפעמים יקרה שבאם יחסר לו פאפיראס אחד יבלה כמה זמן עליו, שילך ויבקש מזה לזה עד שימצא, ועל ידי זה יגרם לו כמה זמן לבטלה. ואם כן במשך שנה כשיצטרפו אלו השעות, יחסרו לו כמה מאות שעות שעברו עליו בביטול תורה".

ומסיים החפץ חיים "והנה ידעתי גם ידעתי, ששיבוי הרבה אנוסים היינו, שלא היה בכחם להמנע מזה, אבל השאלה תהיה מי גרם לכם שתהיו אנוסים, הלא אתם בעצמכם גרמתם לזה, כי לולא התרגלתם מקודם כי אזי היה נקל לכם להמנע מזה, ואם כן אתם בעצמכם חייבתם בזה".

יצרא דביטול תורה בימינו - הנייעס

ופשיטא שהשאור שבעיסה שנמצא אצלנו אלו הדברים הנוגעים לביטול הזמן, ומי שמכור לזה הוא כבר שייך ליצר הרע, הוא 'קנוי' ליצר. החפץ חיים מעורר על העיתונים, ובדורנו אפשר להוסיף את כל הנייעס שיש כיום, וזה המכשול שעומד אצלנו לפני העיניים, וכל אחד צריך להיזהר ולהישמר מזה. וכל מי ששומע ומחפש חדשות, מלבד ביטול הזמן שבחיפוש הנייעס, העניין הזה מכניס את האדם לקלות ראש ולאיסורים נוספים. ותפקידנו להתרחק מהדבר הזה, וזה ה'רוע שאור' שצריך להשליך בין כסה לעשור, זה הדבר הראשון.

לחטא בעומק הנשמה מועיל רק עסק התורה בבניה יתירה

ובפרט, שהתשובה הראשונה שצריכים לעשות היא בענייני עסק התורה. הנפש החיים (שער א', כ') מאריך לבאר את דרך התשובה ע"פ הקבלה. ובתוך דבריו מבאר שכשאדם חטא במעשה - מועיל וידי דברים מעומקא דליבא, עם קבלה לעתיד, וזה מתקן את נשמתו וכך תיקן את עצם החטא. ואם הוא חטא בדבורים לא טובים - שם הוא קלקל יותר בנשמתו וצריך חרטה אמיתית בלב, עם מוסר, לא מספיק רק וידי דברים, ובצורה הזאת מתקנים את הנשמה ואת החטא של דיבור לא טוב.

וממשיך הנפש החיים: "וכן אם חטא ח"ו במחשבה אשר לא טהורה. וגרם בזה שישתלקו מעליו נוצצי זה נשמתו שהיתה עד הנה בהלו נרה עלי ראשו. אז ע"י עסק התורה בבניה יתירה בעומק תבונתו. מעורר שיתאצל תוספת קדושה על שורש נשמתו. ומשם לנשמתו להחזירה שתאיר עליו אורה. להשכילו בתוה"ק בבניה יתירה בסתרי טהוריה. ומאותו הקדושה והאור משתלשל ונשפע גם על רוחו ונפשו להשלימם בשלימותם".

נמצאנו למדים שבשביל לחזור בתשובה צריך כוחות מיוחדים משמיא, לא מספיק רק החלטה לבד שחוזרים בתשובה, ההחלטה לכשעצמה לא משנה את האדם, בשביל זה צריך סייעתא דשמיא, יש לאדם נפש, רוח ונשמה וכל אחד מהם הוא חלק מיצירת האדם, וכשהאדם חוזר בתשובה הוא צריך לתקן גם אותם.

החלק החיצוני של האדם הוא הנפש - הפעולות החיצוניות, הפנימיות יותר זה הרוח - הרצונות, והפנימי ביותר זה הנשמה - השכל. כל חטא פוגם במשהו, וכשהחטא הוא רק בגוף (במעשה) בלי שייכות לרצון ולנשמה - מספיק חרטה אמיתית מעומקא דליבא, וזה כבר מביא את הסייעתא דשמיא לשינוי. ואם החטא הוא בדיבור, ברצונות של האדם - זה כבר חטא ברוח ובשביל זה צריך חרטה פנימית, עם מחשבה, לשנות את הרצונות בעצמו. אבל אם החטא הוא במחשבה, בנשמה בעצמה - בשביל לתקן את זה צריך לשנות את הכל, את הרוח, ולהיות שקועים יותר בתורה, רק כך אפשר לתקן את זה.

חיפוש תחבולות בעשרת ימי תשובה

עשרת ימי תשובה אלו ימים שכל אחד מחויב לשוב בתשובה ולהרבות במעשים טובים, ימים מיוחדים.

בסליחות של יום רביעי של עשרת ימי תשובה אומרים "בין כסה לעשור השלכנו רוע שאור", צריך לעשות משהו בשביל שנוכל להגיד את זה, שלא יהיה מן השפה ולחוץ, השאור הוא המחמיץ ואנחנו משליכים אותו מאיתנו, וכמו בדיקת חמץ שמחפשים את השאור, גם עכשיו אנחנו צריכים לחפש את השאור ולהשליכו. עלינו לחפש תחבולות, איך נשתנה ונחזור בתשובה.

זה היסוד של עשרת ימי תשובה, כל אחד מחפש תחבולות כיצד לתקן את דרכיו, נחפשה דרכינו ונחקורה, דרכים ועצות, יש לזה ספרים, יש עצות שמגיעים אליהם מסברא, אבל היסוד בכולם הוא לחפש את זה, לא לחיות את החיים כמו שהם. רבינו יונה (שער ב', י"ד) כותב "בעשרת ימי תשובה, הירא את דבר השם, לבו יחיל בקרבו, בדעתו שכל מעשיו בספר נכתבים", ובהמשך דבריו מבאר שם גם שעשרת ימי תשובה זה זמן להתבונן ולחפש לתקן את דרכינו.

ישנם דברים פשוטים, שברור לכולם שבלי לתקן אותם לא עשיו כלום, ויש דברים שצריך יותר לחפש ולהתבונן אחריהם, ופשיטא שחובה גמורה על כל אחד לחפש דרכים כיצד להשתנות. יש גם עצות שהתורה נותנת, החפץ חיים (קונטרס זכור למרים) פותח את דבריו "יבואר שבתורה נמצאת כל הרפואות למחלות הנפש, כולל רפואה ללשון הרע, והיא: מאמר הקדוש ברוך הוא זכור את אשר עשה ד' אלקיך למרים וגו'". ישנם 'הוראות' מהקב"ה איך להשתמש ברפואה זו, ובאם נשמור על ההוראות ודאי שהרפואה תועיל, התורה נותנת לנו עצות כיצד להתגבר על הניסיונות.

עצות היצר המתחדשות להרבות ביטול תורה

החפץ חיים מביא שם עצות לעבירות נוספות, ובתוך דבריו (פרק כ"ג) כותב כך: "איתא באבות (פ"ג) ר' טרפון אומר היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים וכו'. הנה התנא ר' טרפון כשראה ששנות האדם מתקצרות והבריות הולכות ונחלשות מדור לדור והחולשה גוברת עליהן, ובראותו את כל זאת וחפץ לזרז את עצמו שלא תתגבר חולשתו עליו, היה אומר וחוזר תמיד מימרא זאת: היום קצר, פירוש ימי חיי האדם קצרים, ומה שיכל האדם להשיג בתורה בזמן מועט לפני כמה דורות, הנה לפי חולשת הדור צריך להתייגע על זה זמן רב, והלואי ששייגו. ואם תאמר שהתורה נתקטנה לפי ערך יכולת הדור, על זה אמר והמלאכה מרובה, ר"ל התורה לא נתקטנה, לא נשתנתה ולא נתחלפה ולא נפל דבר קטן ממנה".

ובתוך דבריו מתריע הח"ח על הצורות המתחדשות של ביטול תורה, אשר בכל דור ודור היצר משקיע אופנים שונים לחדש ביטולי תורה: "כי התגבר עלינו היצר הרע מאד, ומבקש עצות ותחבולות איך ללכדנו בעון בטול תורה. ומעט לפניו העצות והתחבולות שהיו לו במשך גלותנו, אלא חדשות הביא לנו מה שלא עלו על לבנו עד ימינו אלה האחרונים. ולמשל, קריאת עתונים, שנתרבו מאד בזמננו, ורבו כיום מאד הקוראים אותם. והנה איך לא יבלה האדם הקוראם על כל פנים שעה אחת ביום על קריאתם, ולפעמים כיון שהוא נודע לכל כי הוא קורא ויודע חדשות העולם, נמצאים כמה אנשים ששואלים אותו מהנשמע, והוא מתחיל לספר להם מכל דבר דובר בפרוטרוט, ובין כך וכך הוא מבטל עוד כמה זמן על זה. וישנם עוד הרבה אנשים שלא די להם בקריאת עתון אחד, אלא קוראים שלשה או ארבעה עתונים מכל מין ומין, ומבלים על זה כמה שעות ביום, והנה במשך שנה שלמה יצטרפו לו השעות הללו ויעלו להרבה מאות שעות שעברו עליו בהבל וריק ללא תועלת לא לגוף ואין צריך לומר לנשמה", בכל דבר יש ליצר הרע מה להגיד, היצר המציא את העיתונים, וגרם לאדם שבמקום לשבת וללמוד הוא הולך לקרוא את חדשות העיתון.

"השלכנו רוע שאור"

זה המהלך, וברור שכל הנייעס מביאים לחטא בנשמה, הכל נמצא שם, קלות ראש, נמלכד שזה לוקח מהאדם את כל הכוחות, הוא אפילו ישן פחות בגלל זה, זה משנה את האדם, ישנו הבדל עצום בין אדם ששומע נייעס לאדם שלא מתעניין בכלל בנייעס, כל אחד שקוע בדבר אחר לגמרי.

הדבר הראשון שעלינו לקיים כדי שנוכל לומר "השלכנו רוע שאור", זה **קבלה אמיתית** בענין הזה, לבן תורה אין שום ענין לשמוע ולהתעניין בנייעס, הרי אין שום נפק"מ אם הוא ידע או לא ידע, זה שייך כולו ליצר הרע, והיצר הרע לוקח את החשק הטבעי שיש באדם, את הרצון והסקרנות לדעת וכמאמר הגר"א שהאדם נברא עם שאיפה בלי פוסקת לדעת עוד ועוד, בגלל שהתורה היא בלי סוף ובלי שאיפה עצומה לא יהיה אפשרי להגיע לכל מכמניה האינוסופיים, ואת התכונה הזו האדם לוקח לרצון לדעת עוד ועוד נייעס, להתעניין בכל דבר שקורה - זה כוחו של היצר, להפוך תכונה שנועדה להגביר את עסק התורה, לתכונה שנוגדת את עסק התורה.

בשכל פשוט אי אפשר להבין את הרצון לשמוע נייעס, אבל אחרי שהאדם שומע קצת נייעס, זה מושך אותו, היצר הרע מושך, ועל כך נטושה מלחמת היצר. אם נרצה לומר באמת "השלכנו רוע שאור" אפשר לקבל את הקבלה הזאת, לא לשמוע נייעס, אפשר להתחיל את זה מעכשיו עד יום כיפור, לא לשמוע שום דבר, לא לשאול ולהתעניין, להתחיל מהזמן הזה, לראות שלא קרה שום דבר בלי זה, אפשר לחיות גם בלי זה. היצר הרע מחפש את הפתח הקטן, וברגע שהוא מוצא את הפתח הקטן, הוא נכנס בעדו.

הזמן להתבונן ולתכנן את כל השנה הבעל"ט

זה קושיא עצומה עלינו, איך עולה על הדעת חומש דברים מלא בתוכחה ומוסר שמשה רבינו אומר לעם ישראל, כל ספרי המוסר מלאים בעצות ותחבולות כנגד היצר הרע, אבל יש מי שחושב שהוא יכול להסתדר גם בלי זה. זה כוחו של היצר הרע, לשכנע את האדם שהוא יכול להסתדר לבד. כתוב (משלי כ"ד, ו) "בתחבולות תעשה לך מלחמה", והבאנו מדברי הספר חרדים, שפסוק זה קאי על מלחמת היצר והחיוב לחפש תחבולות במלחמה כנגדו, וזה מצוה דרבנן, החיוב הזה הוא כל השנה, אבל בעשרת ימי תשובה על אחת כמה וכמה.

נמצאים כעת בפתחה של שנה חדשה, ואנחנו תלויים ועומדים, מה יהיה איתנו בשנה הבעל"ט, כל אחד לכשעצמו תלוי, הסביבה תלויה וכל העולם תלוי, ודברי המשנה שהביא החפץ חיים שהיום קצר והמלאכה מרובה - קאי על הימים האלו בפרט, נשארו לנו עוד כמה ימים עד יום כיפור והמלאכה עצומה, יש לנו עוד הרבה מאוד דברים שצריך לשנות, והפועלים עצלים. עכשיו זה הזמן, ואם לא עכשיו...

כל אחד צריך לעשות חשבון לעצמו, כמה זמן הוא בזבז בשנה האחרונה על דברים שלא קשורים לתורה ותפילה, כמה פחות הוא למד בגלל זה, כמה תפילות הוא הפסיד, לחשוב על זה, איך התפילה והתורה שלנו היו נראים בגלל הדברים הללו, ובמקום שהראש שלנו היה עסוק בתורה, תפילה וברכות - הוא היה עסוק בדברים בטלים.

חז"ל דרשו את הפסוק "דרשו ד' בהמצאו" (ישעיהו נ"ה, ו), על הימים הללו - עשרת ימי תשובה, עכשיו זה הזמן לחשוב ולהתבונן במעשינו.

כעת הזמן ליישם את ההמלכה שהמלכנו בראש השנה

בראש השנה אמרנו בתפילה "ד' מלך" - המלכנו את הקב"ה, ואחר כך מגיע יום הכיפורים, יום סליחה על כל העוונות, וידועה השאלה ששואל הגר"י בלאזר זצ"ל, שהיה מן הראוי שיום הכיפורים יהיה לפני ראש השנה, וכך כבר נגיע לדיון נקיים מכל החטאים.

אבל באמת רק אחרי שאומרים בראש השנה "ד' מלך", אנחנו יודעים שיש ציווי, שיש מלך שאמר לנו מה לעשות, אז מבינים מה המשמעות של כל עבירה ואז אפשר לחזור בתשובה. בראש השנה אנחנו אומרים שד' הוא המלך, ואחר כך אנחנו צריכים להראות במה זה מתקיים. התפילה בראש השנה מלאה בזה, מתפללים כל הזמן שמלכות ד'

תתפשט בכל הבריאה, אומרים כל הזמן שד' הוא המלך, ועכשיו זה הזמן להראות במה הוא מלך, לקיים את זה.

קבלה - קבלת מצוות מחדש

דרך התשובה היא לקבל קבלות כנגד העבירות, לא מספיק רק להתחרט על העבירות, צריך לקבל איזה קבלה לעתיד, שלא ישוב ויחטא. ומבואר ברבינו יונה (שער א', ו) "אך כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע ואינו מקבל על נפשו להשמר ממנו, גם אם הוא מהעונות הקלים, אף על פי שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה, קראוהו חכמי ישראל "מומר לדבר אחד", ואת פושעים נמנה, וגדול עונו מנשוא", ומבואר שם עוד (שער ג', קמ"ג) "אבל האומר בלבבו לפרוק מעליו עול אזהרה אחת, כל עת אשר יתאוה לעבור הוא הנקרא מומר לדבר אחד", וההבדל בין מומר שחוטא לאדם אחר שחוטא הוא בחשב לעשות דבר עבירה ולא עשה, אם הוא מומר - מקבל עונש גם על עצם המחשבה כאילו חטא.

הקבלה מועילה שלא נהיה מי שעושה עבירה ושנה בה, חוזרים בתשובה ומקבלים קבלות שיעזרו לנו שלא לחטוא שוב, קיבלנו את המצוה מחדש. הרמב"ן (דברים ל', ו) מבאר את הפסוק "ומל ד' אלוך" את לבבך", שכל פעם שעושים תשובה זה כברית חדשה עם הקב"ה, וכשעם ישראל חזרו בתשובה אחר חורבן בית ראשון ובנו את בית שני - עשו ברית חדשה עם הקב"ה, וגם לעתיד לבוא זה יהיה כך, עם ישראל יכרתו ברית חדשה עם הקב"ה, וזה מהותה של התשובה, לקבל מחדש את המצוה.

בראש השנה, כשאומרים ד' מלך, אנחנו אומרים שאנחנו מחויבים לעשות את דבר המלך, ואז אפשר לעשות תשובה אמיתית ולהגיע מוכנים ליום כיפור. זה הצורה להיות "מצווה ועושה", ומבואר בחז"ל שמעלתו של המצווה ועושה גדולה יותר ממי שאינו מצווה ועושה. עכשיו זה הזמן לחדש את המציאות של מצווה ועושה, לעשות דברים קשים, גם אחרי שאנחנו משועבדים להרגל הרע, וכפי שהבאנו מהחפץ חיים שמבאר שזה לא תירוץ, אנחנו עשינו את זה לעצמנו, אנחנו הבאנו את עצמנו להרגלים הללו וגם על זה היא התביעה.

זה תפקידנו בעשרת ימי תשובה, לחדש את הברית עם הקב"ה, לחזור בתשובה ולקבל את התורה מחדש, וכמו אצל אבותינו במדבר בזמן הזה, עכשיו הם קיבלו מחדש את הלוחות שניות וחזרו בתשובה, הם השליכו את כל העבירות שהיו בידם.

קבלה למעשה: לא לשמוע ולהתעניין בשום דבר זולת עסק התורה

זה חובתנו, לדעת את המשמעות של תורה ותפילה בכובד ראש, נקבל על עצמנו קבלה אמיתית, לא מתעסקים בשום דבר אחר, וקבלה כזאת היא קבלה על כל התורה, על תפילה, זה קבלה כללית אחת שיכולה לשנות אותנו לגמרי, במעשה אחד.

רבינו יונה מבאר שהראיה והשמיעה משפיעים מאוד על האדם, **נקבל על עצמנו לא לשמוע ולהתעניין בשום דבר אחר, כל סוגי הנייעס והדברים שמסיחים הדעת מעסק התורה, וודאי שאם נוסף את הקבלה הזאת למשקל שלנו - פשיטא שזה יטה לכך זכות. ובזכות זה הלימוד יהיה יותר בעמקות, נוכל להיות שקועים יותר בלימוד.**

וכבר הזכרנו את הרמב"ם (פ"ז מהל' תשובה ה"ג) "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו", ואין שום ספק שהשמיעה והעסק בנייעס מביאה גם לידי חטא בדעות רעות. נקבל על עצמנו לשמור את השמיעה, שהשמיעה תהיה נקייה, שמענו בראש השנה את השופר, והשמיעה הזאת באה לתקן את החטא שבשמיעה.

ועל ידי הקבלה הזאת נוכל לומר בסליחות "בין כסה לעשור השלכנו רוע שאור", באמת השלכנו את השאור, וכך נוכל לבקש באמת סליחה ולהגיע מוכנים יותר ליום כיפור. ביום כיפור כל אחד נמדד לפי ההכנות שלו, וכמה שנעשה יותר מצוות ומעשים טובים, נטה יותר אותנו ואת כל העולם, ואת הישיבה, לכך זכות, ונשיג את המטרה של עשרת ימי תשובה.

(מוציא ראש השנה תשפ"ה)

י"ל ע"י מכון 'צור התורה'

לתרומות והנצחות:

02-302-4186

לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:
mzh0747@gmail.com

לרפואת הילד

שלמה זלמן

בן רבקה

לרפ"ש בתוש"י

ניתן להאזין לשיחות

זמאמרי רבינו מרן שליט"א

על עשרת ימי תשובה

בשלוחה < 4 < 6 < 4 < 6

בפרוס השנה הבעל"ט

בקש עזי שהתחייב לתרום להוצאות

אצילון, נא להעביר את תרומתו בהקדם.

בצרכי, גער חתומה טובה

נתרם ע"י ידידנו הרה"ג

רבי ישראל יצחק זילברמן שליט"א

לרגל השמחה השדויה במעונו

בהולדת בנו נ"ז

יהי שייכו אביו ואמו לגדול לתורה לחופה ולמעש"ט